

”Samjamt/i 14”

Slutrapport

**”Samordningsförbundet / i –
processinriktad analys av samverkan,
metoder och verktyg för hållbar integration”**

Förstudien genomfördes feb –nov 2014

**Sammanställd av Serena Bonato, projektledare
Östersund 2014-11-27**

”Samjamt/i 14”

Bakgrund och syfte

Samordningsförbundet i Jämtlands län har prioriterat gruppen nyanlända. Genom ett ESF finansierad förstudie har Samordningsförbundet undersökt och kartlagt behov och utmaningar kring målgruppen nyanlända. I förstudien har man utgått från problemet ”vägen till arbete och egen försörjning för nyanlända är för lång”, vi har tittat på orsak och effekter och vilka lösningar som man skulle kunna arbetare vidare med för att nå målet, dvs förkorta etableringstiden med fokus på de individerna som behöver extra insatser.

Arbetsförmedlingens rapport om etableringsuppdraget som publicerades i maj 2014 visar att 90 dagar efter etableringen har 27% (nationell siffra) av nyanlända kommit vidare till egen försörjning (arbete med eller utan stöd eller utbildning). Ca 50% ingår i jobb- och utvecklingsgarantin och jobb- och utvecklingsgarantin för ungdomar. Andelen är lägre för kvinnor när det handlar om arbete medan fler kvinnor än män deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program. Ett år efter etableringens slut har 30% gått vidare till arbete eller studier (20% kvinnor, 37% män), 26% ingår i något arbetsmarknadspolitiskt program, 11% är öppet arbetslösa, 6% är förhindrad att ta arbete direkt och så många så 28% är avaktualiserade från AF, dvs kontakten med individerna av upphört.

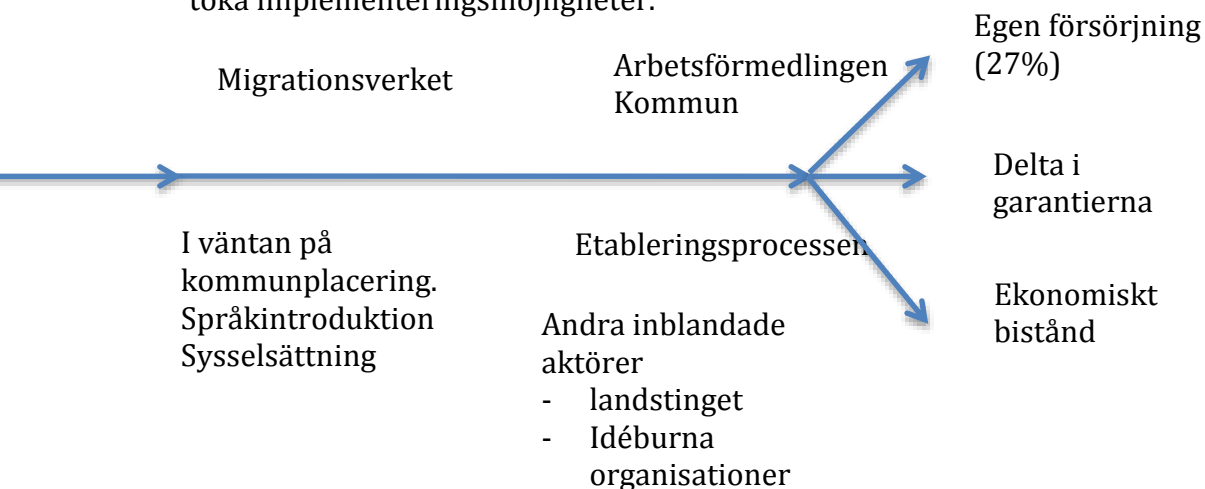
Förstudiens syfte har varit att utifrån de utvecklingsprojekt som Samordningsförbundet bedriver och finansierar i länet inom integrationsområdet fånga upp problembilder och lösningsförslag.

”Samjamt/i 14”

Avgränsning

Förstudien har inte haft som mål att ge en helhetsbild av utmaningar och lösningar, det har handlat enbart om de nyanlända som är eller kan vara i behov av extra insatser för att etablera sig i regionen. Många olika aktörer är inblandade i etableringsprocessen och ibland är det svårt för individerna att förstå vem man kan vända sig till och varför. Bilden blir ganska komplicerad och ett projekt borde finnas inom befintliga ramar för att ta tillvara implementeringsmöjligheter.

Andra inblandade aktörer

- SFI
- Lotsar
- Upphandlade organisationer
- Yrkesutbildning
- Valideringsinstanser
- Idéburna organisationer

”Samjamt/i 14”

Målgrupp

Målgruppen för förstudien är *nyanlända flyktingar eller skyddsbehövande i övrigt samt 3:e- landsmedborgare med behov av förstärkt stöd i eller efter introduktions-/etableringsprocessen med ett särskilt fokus på unga (16-34 år) och personer med särskilda behov och/eller med funktionsnedsättningar*. I vår region har man under 2013 tagit emot 778 nyanlända. Prognosen för 2014 ligger på ungefär samma nivå.

	0-5 år	6-15 år	16-17 år	18-19 år	20-64 år	65-	Totalt
Berg	15	18	6	2	25		66
Bräcke	4	19	7	2	15		47
Härjedalen	10	20	4	3	28		65
Krokom	9	6	2	3	30		50
Ragunda	5	23	2	4	26	1	61
Strömsund	13	26	12	2	26		79
Åre	13	22	5	3	44		87
Östersund	60	72	7	6	175	3	323
Delsumma	129	206	45	25	369	4	778

Totalt i Jämtlands län kom de flesta under 2013 från:

Syrien	248
Eritrea	193
Somalia	146
Afghanistan	49
Statslös	35
Demokratiska republiken Kongo	7
Colombia	20
Sudan	17
Iran	7
Tadzjikistan	6
Totalt	778

Av 778 var 44 av dessa var ensamkommande flyktingbarn. 27 av barnen kom från Afghanistan.

Siffrorna över antalet platser för nyanlända ökade drastiskt 2013 som en följd av Syrienkrisen. Endast en gång tidigare har Sverige haft högre siffror och det var under Jugoslavienkrisen. Under 2014 ser det dock ut som siffran kommer att minska. Prognoserna från Migrationsverket över kommunplaceringarna ligger just nu på cirka

”Samjamt/i 14”

500 st. Länstantalen är nästan lika höga 2014 som men dock ganska höga jämfört med åren före 2013.

Prognos för Jämtland enligt överenskommelsen mellan migrationsverket och länsstyrelsen

	Antal platser – överenskomme lse 2014	Mottagna september 2014	Antal platser – överenskommles e 2013	Mottagna 2013
Berg	60	55	45	72
Bräcke	45	32	45	47
Härjedalen	86	40	60	65
Krokom	60	49	60	51
Ragunda	25	21	55	61
Strömsund	100	76	100	79
Åre	137	54	75	87
Östersund	250	258	320	340
Delsumma	763	585	760	802

Målgruppen för ett fortsatt genomförande projekt skulle kunna vara personer som inte kommer att klara av etableringen och är i behov av extra stöd. Det finns ett uttalat behov hos kommunerna att hitta lämpliga aktiviteter för personer som har gått ut etablering men som befinner sig fortfarande väldigt långt från arbetsmarknaden (re-etableringsbehov, personer med arbetsförmåga under 25%).

Av de personerna som har lämnat etableringen har 27% gått vidare till egen försörjning (arbete eller studier), enligt Arbetsförmedlingen egen statistik. I tabeller ser man skillnader mellan män och kvinnor samt hur situationen förändras 90, 180 eller 365 dagar efter avslutad etableringsplan.

”Samjamt/i 14”

Status efter avslutad etableringsplan	Kvinnor			Män		
	90 d	180 d	365 d	90 d	180 d	365 d
Arbete/studier	19%	21%	20%	33%	34%	37%
Arbetsmarknads-politiska program	50%	45%	27%	48%	42%	25%
Öppet arbetslös	7%	6%	9%	7%	10%	12%
Förhindrad att ta arbete direkt	9%	8%	7%	4%	4%	5%
Övriga avaktualiserade från AF	15%	20%	37%	8%	11%	21%

En annan definierad grupp är personer som har uppehållstillstånd med saknar kommunplacering. Enligt Migrationsverket och Länsstyrelsen finns det i dagsläget ca. 300 personer i Jämtland som har fått uppehållstillstånd men som inte än är kommunplacerade. Detta innebär att de är kvar i anläggningsboende i regionen och inte kan komma i gång med sin etablering. Vissa personer söker sig närmare anhöriga eller bekanta i andra städer andra blir kvar i anläggningsboende upp till ett och ett halft år. Migrationsverket har nu startat två stycken pilotprojekt i Föllinge och Östersund men behovet är stort.

Projektets frågeställningar

Förstudien hade för avsikt att behandla tre specifika områden: språkinlärning med fokus på personer med inlärningssvårigheter, samhällsorientering och nätverksbyggande kopplade till arbetsmarknaden. Projektet hade även som avsikt att titta på hälsoaspekten.

Arbetsgrupp

Förstudiens arbetsgrupp har bestått av projektledaren, Gunilla Kaev, Åke Rönnberg förbunds chef samt projektledaren från Samordningsförbundets lokala projekt: NIB (Nätverksintegration i Berg, projektledare Helen Kristoffersson), PIX (Bräcke kommun, projektledare Lena Persson), MEKA (Strömsund kommun, projektledare Rut Sannemo), FÅKUS (Åre kommun, projektledare Anja Skålen), NiH (Nätverksintegration i Härjedalen, projektledare Ingemar Züchner). Förstudien har tittat på vilka aktiviteter man har bedrivit i de olika projekt samt vilka behov man anser inte vara tillfredsställda än.

”Samjamt/i 14”

Samordningsförbundets egna projekt

Erfarenheterna av Samordningsförbundets egenfinansierade projekt har varit grunden för förstudien och målet har delvis varit att samla och korsbefrukta dessa erfarenheter. Projektet NIB (2012-03-01 till 2014-12-30) har fokuserat på en modell av nätverkande integration och höggradig samverkan mellan Arbetsförmedlingen, hälsovård, skola, socialtjänst, Försäkringskassan. Genom att stärka en individanpassad integration med individuellt stöd utöver ordinarie utbud och gruppverksamhet skapar man en mer hållbar bas att stå på i det svenska samhället. Projektet har arbetat med attityder, kunskap och inspiration hos deltagarna för ett närmande mot arbetsmarknaden och kvalitativ integrering i det svenska samhället.

Projektet Fåkus har haft unga som sin primära målgrupp. Utifrån lokala förutsättningar har projektet fokuserat på samverkan med näringslivet och arbetsgivare för att öka tillgång till praktikplatser och anställningsmöjligheter. Projektet har bidragit till en fungerande samverkan mellan kommun, arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och landsting för att på bästa sätt nyttja samhällets stöd och tillgängliga resurser för målgruppen. Projektet har haft nära samarbete med SFI.

Projektet MEKA har haft som främsta arbetssätt individsstöd och gruppaktiviteter för att stärka enskilda att själv finna sin väg in mot arbete och egen försörjning. Projektet ska utveckla nya former för hälsofrämjande arbete för nyanlända som har sin grund i HälsoSam Ström:s koncept och erfarenhet. HälsoSam Ström som från 2014 är ordinarie verksamhet utvecklades i projektform och finansierades av Samordningsförbundet i Jämtlands län.

I Projektet PIX ligger fokus på språkutveckling samt skapa förutsättningar för att öka motivationen för integrering. Projektet arbetar även med förstärkt samhällsinformation. I projektet NIH har man valt att lägga fokus på metoder och modeller som främjar nyanländas möjligheter att bygga nätverk som ett medel för fördjupad integration och effektivare etablering.

Resultat från befintliga projekt

Viktiga erfarenheter:

- Implementeringsplan redan från projektstart
- Lokal förankring
- Ingen ny projektorganisation
- Fokus på strukturpåverkan och ändrade arbetssätt

”Samjamt/i 14”

LFA-metod som grund för utvecklingsarbete

I förstudien har vi valt att arbeta enligt LFA-metoden för att identifiera problemet, orsak och effekter för att sedan ta fram mål och aktiviteter/insatser för att nå målet.

Genom att göra ett problemträd har vi identifierat ett antal orsak till huvudproblemet:

- Ohälsa
- Strukturella hinder (bristande samordning och oklar ansvarsfördelning mellan myndigheterna är ibland ett hinder till integrations- och etableringsprocessen)
- Svårighet att navigera det svenska systemet
- Diskriminering
- Nyanlända har inget eller begränsat kontaktnät
- Språk
- Bristande utbildning, låg utbildningsnivå
- Kulturella skillnader
- Lång inaktivitetsperiod i början

Vi har sedan identifierat effekterna:

- Hög belastning på sjukvården/primärvården
- Hör arbetslöshet bland nyanlända
- Höga sociala kostnader (hög andel nyanlända som får ekonomiskt bistånd från kommunen)
- Förlorad kompetens (t.ex. när valideringsprocessen inte fungerar)
- Social isolering
- Nyanlända flyttar till annan ort

Projektet har plockat ut intressant statistik ur Arbetsförmedlingens egen utvärdering av etableringsuppdraget. När det gäller aktiviteter i etableringsplanerna är det fortfarande relativt få individer som får ta del av samhällsorientering, vilket anser vi påverkar individernas möjlighet att integreras i det svenska samhället. Detta tillsammans med bristande kunskap i svenska gör att vägen till arbete blir väldigt lång.

	kvinnor	män	Totalt
Arbetsförberedande insatser eller arbetsmarknadspolitiska program	81%	88%	85%
Samhällsorientering	29%	28%	29%
SFI	72%	73%	73%

”Samjamt/i 14”

Genom att göra ett målträd har vi identifierat 3 områden som behöver utvecklas.

Område 1: Hälsa

Ingen utveckling när det gäller språk och integration kan ske om individerna inte mår bra. Forskningen visar att nyanlända skattar sin hälsa sämre än svensk födda. Det gäller såväl fysisk som psykisk hälsa (Socialstyrelsen – folkhälsorapport 2009). Det finns en stark koppling mellan ohälsa och delaktighet i samhället vilket gör att hälsa en mycket viktig fråga för integration. Det är därför viktigt att ge individen verktyg för att själv påverka sin egen etablering. Delaktighet och egen makt samt inflytande i utvecklingen av sin egen situation är stötestenar till etablering och hållbar integration.

Det är dessutom kvinnor som visar störst problem med ohälsa. Professor Solvig Ekblad från Karolinska Institutet skriver att hälsosamtalen som erbjuds alla nyanlända är inte tillräckligt för att identifiera och förebygga ohälsa. I Södertälje, Botkyrka, Malmö och på Angered Närsjukhus har man genomfört en hälsoskola för nyanlända i samarbete med olika myndigheter bl.a. Arbetsförmedlingen, SFI, landstinget. Strukturen har varierat beroende på målgrupp och ort men bestod av ett antal träffar med kliniker (läkare, sjuksköterska, barnmorska, tandläkare, psykolog) och varje kurstillfälle hade sitt eget tema. Teori blandades med praktiska inslag och diskussioner i gruppen. När man genomförde sedan mätningar för att skatta sin hälsa kunde man se att den förbättring som man upplevde under kursen höll i sig även efter 6 månader.

En hälsoskola för nyanlända i Jämtland skulle bygga på regionala förutsättningar och drivas kommunvis. Stor vikt skall läggas på samarbete och samverkan mellan myndigheterna och SFI. I hälsoskolan ingår både vårdpersonal, forskare/doktorand som följer och analyserar processen och resultat samt samlar statistik och en samordnande funktion som ska utgöra den röda tråden under hela hälsoskolan. Målgruppen ska vara nyanlända som är i behov av samordnade insatser, personer med utländsk bakgrund som är i behov av re-etablering och riskerat att hamna i ekonomisk och social utanförskap.

Några viktiga aspekter som ska karakterisera hälsoskolan är:

- Målgruppens delaktighet och inflytande i hälsoskolan
- Fokus på hälsa och förebyggande insatser
- Fokus på jämställdhet
- Holistiskt perspektiv
- Gruppaktivitet ger spill-over effekter när det gäller språk och nätverk

Område 2: språk och förstärkt samhällsorientering

Språket är nyckel till både arbete och integration. Det finns stort behov av mer praktisk lärande framför allt för den delen av målgruppen som behöver extra stöd och som inte kommer att ”etablera sig” inom 2 år. Språkstöd och konversationsvenska har i andra projekt resulterat i märkbara språkförbättringar hos målgruppen. Genom att diskutera

”Samjamt/i 14”

verkligheten t.ex. medan man lagar mat eller utför ett arbete blir kopplingen praktiskt lärande och teoretiskt lärande enklare. Utvecklingsarbetet inom kunskap och stöd till vuxna lyfter fram vikten av att arbeta delvis på modersmålet, både när det gäller kommunernas insatser i samhällsorientering såväl som i stödet till individen.

Det finns även behov av utveckla yrkessvenska inom områden vård och omsorg, turism och handel med fokus på värdskap och bemötande. Genom att utveckla språkstudio och yrkesanpassa svensk undervisningen ökar man möjlighet till arbetspraktik och arbete. Genom intervjuer med arbetsgivare och lärare på yrkesutbildning har förstudien sett att det finns stort behov av att fokusera på yrkesspråket innan man är redo för arbetet. Ett samarbete mellan SFI och ett antal kvalificerade arbetsplatser eller yrkesutbildningar skulle kunna utgöra en möjlig lösning. Samarbete mellan pedagoger och en arbetsplats skulle kunna vara ett sätt att yrkesanpassa svenskundervisning och lägga 30-50% undervisning på en arbetsplats med stöd av en språkstödjare och/eller SFI lärare. Ett annat sätt är att involvera länets sociala företag och andra föreningar som kan erbjuda språkpraktikplatser. Samordningen och samverkan med Arbetsförmedlingen är nödvändig.

Enligt Arbetsförmedlingens rapport om etableringsuppdraget är det fortfarande få som får ta del av samhällsorientering. Av de som har haft en etableringsplan längre än ett år är det endast 36% (nationell siffra) som har deltagit i samhällsorientering. Att fördjupa sig i svenska samhället i grupp ger spill-over effekter i språk.

Några viktiga aspekter för att förbättra språket och fokusera på yrkessvenska:

- Tidig språkpraktik med stöd på sitt eget modersmål och förstärkt yrkessvenska
- Gruppaktiviteter
- Kvalitetssäkring av arbetsplatser
- Värdsutbildning

Område 3: nätverk

Nyanlända saknar eller har väldigt begränsat nätverk vilket påverkar integration negativt. Att enbart fokusera på arbete (eller studier) utan att ta hänsyn till fritidsintressen, familjesituation och allt annat som inte är arbete, kan resultera i att integrationsprocessen blir ytligt och inte hållbar. Att vara aktiv på sin fritid betyder att man träffar människor som man delar intresse med och som man kan få en referens ifrån. Om man utgår ifrån något man kan och är intresserad av så bygger man självförtroende och man befinner sig på samma nivå, man har samma intresse, man spelar fotboll eller volleyboll tillsammans, man identifiera sig med ett intresse en passion och inte för att man är nyanländ och inte kan språket. Genom gemensamma intresse bygger man självförtroende och dessutom tränar man språket. Ideella föreningar, idrotten, Röda Korset, bildningsförbund är jätteviktiga aktörer.

”Samjamt/i 14”

Viktigt med nätverk:

- Man utgår från vad individen kan
- Genom att arbeta med idéburna verksamheter är relationerna med individerna mer jämställda jämfört med relationerna individ-myndighet
- Social träning

Hälsa	Språk	Nätverk
Livstilsskola/hälsoskola, modeller är testat bl.a. i Malmö och Göteborg och har gett väldigt bra mätbara resultat	Yrkessvenska Språkstöd Språkverkstäder Anpassad språkpraktik	Fördjupad samhällskunskap Arbetsvägledning Kontakt med företag/arbetsgivare Fritid
* MEKA	*PIX *FÅKUS	*NIB *NIH

Projektet insåg dock ganska snabbt att områdena gick in i varandra och att det fanns risk att hamna i stuprörstänkt och förlora helhetsperspektivet: integration handlar inte enbart om att hitta ett arbete, det handlar om att komma i ett sammanhang, att ha ett eget nätverk och trivas och till slut vilja stanna.

Hälsa	Språk och nätverk
Malmömodellen MEKA Hälsosam Ström	Hitta sätt att träna språket samtidigt som man breddar sitt eget nätverk. Fokus på olika områden: vård, handel, turism
Bra koppling till forskning genom kontakter på Mittuniversitetet och Landstinget	Erfarenheter från Pix (konversationssvenska samt fördjupad SO), FÅKUS (samarbete med näringslivet), NIB och NIH (nätverk och föreningslivet)

”Samjamt/i 14”

Rekommendationer

- Bygga på nya arbetssätt utan att bygga nya strukturer och/eller organisationer
- Fokus på individen och dess utvecklingsmöjlighet
- Helhetssyn av integrationsprocessen, integration är inte enbart arbete
- Samhällsekonomisk analys av förebyggande insatser
- Viktigt att det finns en klar och förankrad ansvarsfördelning, viktigt med mandat och förtroende
- Jämställdhetsperspektiv